<u>België in de Veiligheidsraad 2007-2008</u>
<u>Colloquium in de Belgische Senaat, 19 december 2006</u>

<u>Conclusies door Prof. Dr. Jan Wouters, Voorzitter Vereniging voor de Verenigde Naties, gewoon hoogleraar internationaal recht KU Leuven</u>

Mijnheer de voorzitter, dames en heren,

Ik zal niet trachten de grote rijkdom van standpunten en inzichten van de sprekers voor u opnieuw samen te vatten. Wel wil ik u een vijftal synthesepunten meegeven die me essentieel lijken om mee te dragen vanuit deze conferentie. Ze vinden ook hun steun in de uitstekende resolutie die de Commissie voor buitenlandse betrekkingen op 14 december jl. heeft goedgekeurd.

1. De onderlinge verbondenheid van veiligheid, mensenrechten en ontwikkeling

Vrede en veiligheid, mensenrechten en ontwikkeling zijn de drie kerntaken van de VN. De internationale gemeenschap erkent vandaag de dag dat deze doelstellingen interdependent en onderling versterkend zijn. De Veiligheidsraad doet er daarom goed aan een **breed veiligheidsconcept** te hanteren en daarbij de *root causes* van conflicten, die vaak gelegen zijn in tomeloze corruptie, uitzichtloze armoede, extreme inkomensongelijkheid of aanhoudende discriminatie van bevolkingsgroepen, mede te zien in het licht van de nood aan het versterken van de eerbied voor de mensenrechten en het realiseren van een aanvaardbaar welvaartsniveau voor brede bevolkingsgroepen.

Laten we echter niet vergeten dat de noodzaak aan internationale ontwapening en wapenbeheersing vandaag de dag meer dan actueel en imperatief blijft: de **harde veiligheidsdreigingen** zijn er nog steeds, met name in de vorm van een mogelijke verdere verspreiding van kernwapens en de ongebreidelde proliferatie van lichte wapens. Overigens zou men ook een harde veiligheidsdreiging kunnen lezen in andere zaken: zo bv. de niet-nakoming van de internationale verplichting van de kernwapenmogendheden om hun arsenalen af te bouwen en de extreem brede opvatting die sommige landen vandaag de dag koesteren inzake het zelfverdedigingsrecht.

2. De nood aan een duurzaam vredesopbouwbeleid

De laatste 15 jaar is in het VN-systeem terecht meer werk gemaakt van een **conflictpreventiebeleid**. Voorkomen blijft beter dan moeizaam helen. Toch blijft hier nog een gigantische *delivery gap* voor de VN én voor de Veiligheidsraad. Dit houdt verband met een gebrek aan informatie- en analysecapaciteit op VN-niveau, maar het duidt ook op een gebrek aan voortdurende aandacht voor **duurzame vredesopbouw** in staten die uit een conflictsituatie komen. Daarvoor is de nieuw opgerichte *Peacebuilding Commission,* waar België thans deel van uitmaakt, zo belangrijk. Maar daarvoor is ook een ruimere samenwerking met andere internationale actoren belangrijk: een sterkere rol

voor regionale organisaties in het continent waar een conflict uitbarst; een meer consistente doorverwijzing van internationale misdaden naar het Internationaal Strafhof; een verder uitbouwen en verstandig gebruik maken van het nieuwe *UN Democracy Fund*, een operationeel gevolg geven aan de ontwikkelingsrapporten van UNDP etc.

Onderdeel van een coherent vredesopbouwbeleid moet de aandacht voor de relatie tussen natuurlijke rijkdommen en conflictzones zijn, maar meer algemeen voor de relatie tussen schaarse goederen (zoals water, energiebronnen als olie en gas) en het hierdoor gegenereerde conflictpotentieel.

3. De Veiligheidsraad als onderdeel van het ruimere VN-systeem

Het is belangrijk dat wij ons niet blindstaren op de Veiligheidsraad. Het is een extreem belangrijk hoofdorgaan van de VN en het is een grote verantwoordelijkheid voor ons land om er tijdelijk lid van te zijn. Maar we moeten de **Veiligheidsraad als een schakel in een globaal systeem** blijven zien. Met andere woorden, we dienen er voor te zorgen dat de Veiligheidsraad meer en meer de andere onderdelen van het VN-systeem valoriseert en aanknoopt bij de aldaar aanwezige expertise. Op het vlak van mensenrechten is een sterkere samenwerking met het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten wenselijk en, in de strijd tegen de straffeloosheid voor internationale misdaden, een meer systematische doorverwijzing van situaties en verdachten naar het Internationaal Strafhof (waarbij de Veiligheidsraad consistent de staten zou moeten opleggen om samen te werken met het Strafhof). De Veiligheidsraad moet tenslotte niet alles zelf doen en zelf nieuwe instrumenten uitwerken: zo kan hij inzake ontwapening en wapenbeheersing initiatieven terzake in de Eerste Commissie van de Algemene Vergadering of in de IAEA stimuleren.

Een ander aandachtspunt is dat de Veiligheidsraad niet op zichzelf mag staan als een soort super-executieve: er zijn **"tegenmachten" in het systeem** nodig, ook op het globale niveau. *Checks and balances* kunnen bv. komen van de Algemene Vergadering, van het Internationaal Gerechtshof (via adviesaanvragen vanuit de Algemene Vergadering), maar ook van transnationale bewegingen van parlementsleden zoals de Interparlementaire unie, en van een wereldwijd netwerk van organisaties van de civiele maatschappij.

4. De Europese dimensie

Met vijf EU-lidstaten in de Veiligheidsraad is het eigenlijk te gek dat wij als Europeanen niet meer proberen om met één stem binnen dit orgaan te spreken. Van een onderlinge consultatie tussen de EU-landen die in de Raad zitten (zoals art 19 van het Verdrag van Maastricht thans al vereist) zouden we moeten evolueren naar een daadwerkelijke coördinatie en Europeanisering van nationale standpunten van EU-lidstaten: als prioriteitennota's van de EU mogelijk zijn geworden voor de Algemene Vergadering, moeten we hier dan ook niet naar streven voor de Veiligheidsraad? De EU zou ook haar concrete bijdrage tot vredesopbouw in het VN-systeem beter moeten stroomlijnen, met name via een sterkere rol in vredesoperaties (waar de EU-lidstaten vooral fondsenverschaffers zijn en de derde wereld het gros van het veldwerk laten doen) en een

meer beleidsgericht gebruik van de communautaire budgetlijnen. Thans geeft de Europese Gemeenschap immers zo'n 1 miljard dollar per jaar uit aan het VN-systeem (via projectgelden aan UNDP, WFP, UNRWA, UNHCR, …) maar de EU is niet in staat dit politiek te kapitaliseren.

5. De noodzakelijke hervorming

Tenslotte: iedereen weet dat de samenstelling van de Veiligheidsraad niet meer van deze tijd is. Zeker nu de activiteiten van de Raad exponentieel zijn toegenomen, is het uitblijven van hervorming een tijdbom onder zijn legitimiteit. In het verleden speelde België in de 'Groep van Tien' een voortrekkersrol bij het streven naar een meer transparante Raad en het wegwerken van de scherpere kantjes van het vetorecht. Het nakend lidmaatschap betekent geenszins dat ons land deze doelstellingen moet opbergen. Integendeel, het geeft de kans om van binnenuit te werken aan een grotere transparantie en de weg te bereiden voor een hervorming.

Mijnheer de voorzitter, dames en heren,

De Vereniging voor de Verenigde Naties heeft het vaste voornemen om het Belgische lidmaatschap te blijven opvolgen en het publiek over de VN te informeren. Zij zal eind januari 2007 een conferentie organiseren over de Veiligheidsraad en zijn werking, waar ook de nieuwe monografie in de VVN-reeks "Wereldvisie" van de hand van dhr. Peter Van Kemseke zal worden voorgesteld. Begin januari 2007 verschijnt tevens een bijzonder themanummer van het VVN-tijdschrift "Wereldbeeld. Tijdschrift voor de Verenigde Naties" met een 10-tal bijdragen over de verschillende aspecten van de Veiligheidsraad. Tenslotte zal de VVN graag ingaan op de suggestie van mevrouw Lizin om samen met de AFINU en in samenwerking met de Senaat en Buitenlandse Zaken op het einde van het komende jaar een bijdrage te leveren tot een *"mid-term review"* in het kader van een breed opgezette conferentie.